

Statsråd Nikolai Astrup
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
postmottak@kmd.dep.no

Oslo 30.11.2020

Innspill til nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene

Samfunnsbedriftene er en arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for kommunalt eide bedrifter. Vi har 550 medlemsbedrifter som har til felles at de leverer grunnleggende og viktige tjenester til innbyggere og næringsliv over hele landet. Våre største bransjer er energi, avfall, havn og brann/redning, men vi har også medlemmer innen helse/omsorg, krisesentre, samferdsel, økonomi, museum/arkiv, vann/avløp, verdensarv, friluftsråd, eiendom og IKT.

Blant medlemmene er det over 100 energiselskaper i hele verdikjeden fra produksjon til distribusjon og salg av fornybar energi. De fleste driver med vannkraft, men flere har vindkraftanlegg i drift eller under planlegging. Vi organiserer også over 100 kommunalt eide avfallsselskaper, som bærer den største byrden ved økte krav til materialgjenvinning og overgang til sirkulær økonomi. I tillegg organiserer Samfunnsbedriftene 60 havner gjennom organisasjonen Norske Havner, som i flere år arbeidet for en grønnere sjøtransport.

I våre innspill til stortingsmelding om FNs bærekraftsmål henstiller vi regjeringen spesielt å se til EU. I «Green Deal» ligger det 750 milliarder euro som skal finansiere omstillingen i EU. Omstillingen i Norge vil også kreve store ressurser, og vi trenger en lignende satsing i Norge. Kun gjennom en storstilt omstilling til en sirkulær økonomi vil det være mulig å nå bærekraftsmålene. Regjeringens kommende strategi for sirkulær økonomi vil derfor inneholde viktige føringer.

Vi understreker behovet for et estimert anslag for hva det vil koste å oppnå de ulike målene. En rekke av målene krever handling, men også økte midler. Stortingsmeldingen bør derfor foreslå samfunnsøkonomiske utredninger for å belyse kostnader og lage realistiske budsjetter på hvert enkelt mål og delmål.

Under følger våre forslag til hvordan Norge kan nå bærekraftsmålene – på de områdene som omhandler våre medlemmer spesielt. Nummereringen henviser til delmålene under bærekraftsmålene.

Bærekraftsmål 3: God helse og livskvalitet

3.6 Trafikksikkerhet

Selv om Norge har hatt en betydelig reduksjon i antall skadde og drepte i trafikken de siste årene, er det et godt stykke igjen til vi når visjonen om null skadde og drepte i trafikken. Det er

derfor viktig å ta i bruk alle gode virkemidler. Økt bruk av sjøtransport er et slikt godt virkemiddel som i for liten grad er benyttet. I grunnprognoser fra Nasjonal transportplan (NTP) 2018-2029 vil antall tunge lastebiler øke med hele 70 prosent de neste 30 årene. På grunn av økt fiskeoppdrett vil trolig veksten komme raskere og bli enda større i Nord-Norge.

Rapporter fra Transportøkonomisk Institutt (TØI) viser at tunge kjøretøy er involvert i hver tredje dødsulykke på norske veier, og at tungtransporten står for 70 prosent av helseskadelige utslipp i storbyer. Den teknologiske utviklingen vil hjelpe, men er likevel ikke tilstrekkelig. Det er derfor et godt alternativ å vri mest mulig av godstransporten over til sjø. Dette kan gjøres gjennom bruk av veiprising og prinsippet om at forurensere betaler. I dag betaler ikke tungtransport på vei for alle sine eksterne kostnader, og er i prinsippet subsidiert for å få en konkurransefordel fremfor sjøtransport. Veiprising kan utligne denne negative forskjellsbehandlingen og bidra til mer gods på sjø – som igjen vil gi mindre forurensing og færre skadde og drepte på veiene våre.

3.9 Forurenset luft

Som nevnt over vil en vridning av godstransport fra vei til sjø gi betydelige gevinster gjennom mindre forurenset luft. I tillegg har våre avfallsmedlemmer et høyt fokus på at innsamlet avfall ikke skal ha utslipp til vann, jord og luft – og at farlige kjemikaler ikke blir akkumulert i verdikjeden. For å få til dette trenger vi strengere krav til produsenter, slik at de lager produkter som faktisk kan gjenbrukes og gjenvinnes. Dagens produsentansvar er ikke godt nok for å oppnå dette. Ved å følge prinsippet om at forurensere betaler gjennom et bedre produsentansvar, vil avfallsselskapene sende mindre materialer til forbrenning, og dermed kutte betydelige utslipp til luft.

Bærekraftsmål 4: God utdanning

4.4 Fremme muligheter for livslang læring for alle

Bransjeprogrammet for kraftsektoren, som regjeringen la frem våren 2020 som del av krisepakken, må videreføres også etter pandemien. Våre medlemmer representerer sentrale samfunnskritiske tjenester, både innen kraftforsyning og elektronisk kommunikasjon i et samfunn som er inne i en rivende teknologisk utvikling. For de ansatte i disse selskapene er kontinuerlig kompetansepåfyll avgjørende for deres evne til å sikre den kvalitet og forsyningssikkerhet som samfunnet etterspør.

4.5 Avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne

Samfunnsbedriftene organiserer en stiftelse som gir tilbud om langtidsbehandling for rusmiddelavhengige. Vi mener at det må gis lik tilgang til alle studieretninger i videregående opplæring uavhengig av funksjonsnivå, også innen yrkesfaglige studieretninger. Et eksempel på dette kan være den eksisterende lærerkandidatordningen som i dag har et stort underforbruk i mange fylker. Ordningen bør utvides å bli et likestilt tilbud uavhengig av hvilket fylke elevene bor i.

Det må legges til rette for flere varige tilrettelagte plasser i arbeid (VTA), samt varige tilrettelagte plasser i ordinær virksomhet (VTAO). Alle bør ha rett til en jobb, og det bør ikke være

begrensning i antall VTA-plasser som avgjør den enkeltes mulighet. Samfunnsbedriftene mener derfor at muligheten for VTA/ VTAO bør rettighetsfestes for de aktuelle målgruppene.

4.7 Kompetanse for å fremme bærekraftig utvikling

Det bør etableres et eget program for at studenter kan ta deler av utdanningen sin i ordinære bedrifter som fremmer bærekraftig utdanning spesielt. Det bør opprettes flere studieplasser, også innen etter- og videreutdanning, innenfor sirkulære forretningsmodeller, økologisk økonomi, kretsløpsorientert regnskapsføring, materialkunnskap og økodesign.

Bærekraftsmål 5: Likestilling mellom kjønnene

5.1 Diskriminering

Kvinner må gis de samme muligheter i arbeidslivet som menn. Her vil vi spesielt peke på de strukturelle endringene som lønnsforskjeller og tradisjonelle utdanningsvalg. Vi ønsker også å påpeke behovet for å intensivere arbeidet med den reelle universelle utformingen av bedrifter spesielt.

Samfunnsbedriftene har den siste tiden arbeidet aktivt for at våre medlemsbedrifter skal legge til rette for garderobefasiliteter også for kvinner. For å hindre diskriminering er det naturlig at for eksempel kvinnelige energimontører og brannpersonell skal tilbys egne garderober. Det bør også sjekkes om enkelte fysiske krav innen noen yrkesgrupper bidrar til diskriminering.

5.2 Vold mot kvinner

Samfunnsbedriftene organiserer 11 krisesentre. De kjennetegnes av svært varierende økonomi. Det er behov for å sikre at de svakeste i samfunnet – både kvinner, menn og barn utsatt for vold i en nær relasjon – gis et forsvarlig tilbud nær der de bor. I dag stilles det ikke krav til kompetanse og bemanning i krisesentrene, men det er noe regjeringen bør vurdere.

5.5 Kvinnelige ledere

Hovedvekten av våre medlemsbedrifter er tradisjonelle mannsdominerte arbeidsplasser. En nylig utført undersøkelse med svar fra 200 medlemsbedrifter, viser at 30 prosent av medlemsbedriftene har ledergrupper som utelukkende består av menn. Samtidig har ti prosent av medlemmene kun kvinner i toppledelsen.

Vi mener at samfunnsansvar er mer enn å levere samfunnskritiske tjenester som strøm, vann, bredbånd og avfallshåndtering. Samfunnsansvar er også å sørge for større mangfold i arbeidsstokken, også på toppnivå. Våre medlemsbedrifter rapporterer at de ofte mangler kvinnelige søkere på topplederstillinger. Det er viktig at det arbeides systematisk fra regjeringens side for å stimulere ungdom til å ta utradisjonelle valg.

Bærekraftsmål 6: Rent vann og gode sanitærforhold

6.1 Likeverdig tilgang til trygt drikkevann

Samfunnsbedriftene mener at det er behov for strukturendringer innen vann og avløp, herunder selskapsstrukturen. Tekniske tjenester bør i større grad løses på tvers av kommunegrensene,

gjørne gjennom interkommunale selskaper (IKS). Vi mener at større selskaper kan bidra til å sikre trygt drikkevann.

Vannforvaltningen er i dag svært fragmentert i både lovverk og politisk ansvar. Vi mener derfor regjeringen må vurdere å samle hele vannforvaltningen i ett departement.

6.3 Bedre vannkvaliteten

Vi vil understreke at målet om å bedre og sikre vannkvaliteten bør skje innen de relevante nivåene av vannforvaltningen som er bygget opp for å gjennomføre forskrift for rammer om vannforvaltningen (vannforskriften). Det vil sikre en helhetlig tilnærming og en god oversikt over de ulike lokale tiltakene som iverksettes i dette viktige arbeidet.

Bedre og mer effektiv avfallshåndtering reduserer utslipp til vannmiljø. I dag er slik at samme type avfall kan bli behandlet helt ulikt, fordi det er forskjellige avfallsstrømmen fra næringsliv og husholdninger. Hvis likt avfall også blir behandlet likt, vil det øke effektiviteten og sikre bedre avfallshåndtering. En harmonisering av norske lover mot EUs regelverk – spesielt på forurensningslovens definisjon av 'municipal waste' – vil øke avfallsmengdene som håndteres i samme strømmer.

6.6 Verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer

Samfunnsbedriftene organiserer fem friluftsråd, og disse mener vi kan spille en viktig rolle for å ivareta og øke kunnskapen om gode økosystemer. Gjennom forvaltning av friluftsområder bidrar friluftsrådenes til etablering og drift av gode sanitærforhold.

Klimaendringene kan gi flere utfordringer knyttet til friluftsområder med bekker, elver, vann og sjø, inkludert håndtering av overvann og renseanlegg. Friluftsrådene har ansvar for å ivareta bærekraftig vannforvaltning gjennom det faglige arbeidet, og vi ber derfor regjeringen styrke friluftsrådenes rolle i denne forvaltningen.

Bærekraftsmål 7: Ren energi til alle

7.2 Øke andelen fornybar energi

Norge er unikt fordi vi har nærmest ubegrenset tilgang på fornybar energi. Samtidig er det behov for at vi utnytter disse ressursene bedre. Endringer i vannkraftbeskatningen vil gi energiselskapene økonomi til nødvendige oppgraderinger av allerede eksisterende vannkraftanlegg. Bedre lokale kompensasjonsordninger vil bidra til å oppnå en ønsket utbygging av vindkraft på land og til havs. Dette vil gjøre det mulig å basere elektrifisering av transport, sokkel, landbasert industri og samfunnet for øvrig på fornybar energi.

Økt produksjon av fornybar energi i Norge og eksport av kraft til land som i dag baserer seg delvis på fossile energikilder, vil være et svært viktig bidrag for å få ned verdens samlede klimagassutslipp. Samtidig vil vi understreke at Norges fortrinn, utbygd vannkraft, må bidra til videreføring og ny industri innenfor landets grenser.

Norge bør utvikle og dele kunnskap om energiutnyttelse av avfall som skal ut av kretsløpet, og som ikke skal materialgjenvinnes. Dette inkluderer kunnskap om CO₂-håndtering.

Bærekraftsmål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

8.4 Bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon

Samfunnsbedriftene mener at det er behov for intensiver for å opprette et marked for sekundære råvarer. For å oppnå dette må det innføres sirkulærøkonomiske avskrivningsregler. På den måten mister ikke produkter og materialer sin verdi for eieren kun fordi innkjøpsverdien er avskrevet i regnskapet. Det bør også innføres kombinasjon av avgift og krav til innblanding av gjenvunnet materiale, spesielt plast.

8.5 Full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Lovgivning og tariffavtaler spiller på lag for å sikre anstendige arbeidsforhold for alle som er ansatt i norske bedrifter. Våre medlemmer har alle tariffavtaler som er utviklet over tid. Det organiserte arbeidslivet er vesentlig for å sikre videre utvikling av gode arbeidsvilkår for alle. Det er derfor bekymringsfullt at vi over tid har sett en nedgang i organisasjonsgraden i deler av privat sektor. Lovgivning om allmenngjøring av tariffavtaler i utpekte sektorer er med på å sikre anstendige forhold også utenfor det organiserte arbeidslivet.

Både lovgivning og tariffavtaler må legge til rette for et behov for stadig raskere omstilling. Det er viktig at både lovgivning og tariffavtaler åpner for fleksibilitet og mulighet for lokale tilpasninger. Det vil sikre levedyktige bedrifter med gode og trygge arbeidsplasser framover.

8.6 Redusere andelen unge som verken er i arbeid, under utdanning eller opplæring

Regjeringen bør vurdere om det skal bli enklere for bedrifter å ta inn lærlinger og etablere praksisplasser.

8.8 Beskytte arbeiderrettigheter og sikre trygt arbeidsmiljø

Det bør legges mer vekt på at man skal hindre sosial dumping blant renovatører og andre yrkesgrupper som ofte jobber hos leverandører og underleverandører til det offentlige.

Bærekraftsmål 9: Industri, innovasjon og infrastruktur

9.1 Pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur

Samfunnsbedriftene mener regjeringen må stimulere til mer godsoverføring fra vei til grønn sjøtransport. Sjøtransport har mellom 50 og 70 prosent lavere klimautslipp enn lastebil, og vil i lang tid ha 30-50 prosent lavere energiforbruk enn lastebiler. Ved å flytte mer gods fra vei til sjø og jernbane, vil vi ikke bare unngå en økning i forurensning, veikostnader og tapte liv i trafikken – vi vil til og med bidra til å redusere dette. For å få til dette er det behov for en tydelig prioritering av havn og sjøfart i NTP og de årlige statsbudsjettene. I inneværende NTP-periode ligger sjøtransporten dårligst an av alle transportformer.

Samfunnsbedriftene organiserer seks kollektivselskaper. De leverer innovative løsninger som styrker komfort, fleksibilitet og effektivitet for de reisende. Målet er å fremstå mer tiltrekkende enn komforten og fleksibiliteten med personbilen. Det er riktig at regjeringen stiller krav til kollektivselskapene gjennom NTP, men det må også følge midler med slik at disse kan gjennomføre innovative løsninger og slik bidra til at flere reiser kollektivt.

9.2 Sysselsetting i bærekraftig industri

Sintef m.fl. mener vi kan få økt sysselsetting med nye forretningsmodeller, reparasjoner, leasing, bruksalg og gjenvinning både innenlands og ellers i verden. Dette forutsetter høy grad

av gjenvinning av avfall, fungerende marked for sekundære råvarer, og satsing på sirkulære forretningsmodeller. Samfunnsbedriftene mener regjeringen bør være oppmerksom på dette, og vurdere ulike former for tiltak som kan øke innenlands sysselsetning på disse områdene.

9.4 Oppgradere infrastruktur

Havnene er sentralt plassert i mange lokalsamfunn, og kan bidra til en grønn utvikling. Dette kan skje gjennom for eksempel land- og ladestrøm til skip, eller som ladestasjon for nærings- og privatbiler.

Statlige støtteordninger gjennom ENOVA er helt avgjørende for å legge til rette for et skifte til bruk av klimavennlige energibærere i skipsfarten. Denne type tiltak og de øvrige elektrifiseringstiltakene som Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) skisserer i sin rapport fra oktober 2020 vil kreve omfattende tiltak i kraftnettet. Selv om en ikke ubetydelig andel av de nødvendige nettinvesteringene vil dekkes gjennom anleggsbidrag, må nettselskapene bidra med betydelige midler gjennom de neste årene for å møte det økte kraftbehovet fra elektrifiseringstiltakene. Det er derfor viktig at NVE gjennom inntektsreguleringen legger til rette for å sikre finansieringen av dette arbeidet. Energi- og nettselskapene har også mange steder tatt ansvar for utbygging av ladeinfrastruktur for blant annet privatbiler.

Ifølge bransjeorganisasjonen Norsk Vann må det de neste 20 årene investeres om lag 320 milliarder kroner for å sikre god leveranse av drikkevann og forsvarlig rensing av avløpsvann. Det kan få store konsekvenser for vann- og avløpsgebyrene. Det er derfor viktig at regjeringen ser nærmere på hvordan vi kan sikre en bærekraftig utvikling på dette området. Det samme gjelder også innen avfallshåndtering ute i landets kommuner.

9.5 Øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling

Innen enkelte bransjer er det kommunalt eide selskaper som driver mye innovasjon. Dette gjelder spesielt innen avfall. Flere av våre medlemmer bruker betydelige ressurser på forskning og produktutvikling for å møte myndighetenes økte krav til materialgjenvinning. Samfunnsbedriftene mener derfor at tiltak innen forskning og innovasjon må rettes mot selskaper som bidrar til en bærekraftig utvikling – uavhengig av virksomhetenes eierskap. I dag er det mange tiltak som er forbeholdt private aktører, mens innovasjonsledende kommunalt eide bedrifter ikke har samme tilgang til slike midler.

9.C Bredbånd

Det digitale arbeidslivet og etablering av kunnskapsarbeidsplasser blir stadig mer stedsuavhengig. Økt digitalisering og elektrifisering av samfunnet gjør imidlertid at det blir stadig viktigere med sikker tilgang til strøm og høyhastighets bredbånd for alle. Nye analyser viser en utvikling

av et digitalt gap mellom by og land. Bare 4% i tettbygde strøk mangler høykapasitets bredbånd mot hele 44 % i grisorgrindte strøk.

Norge trenger en robust digital grunnmur, og innbyggerne trenger tjenester som fungerer både i dag og i morgen. Det bør derfor settes av midler til høykapasitets bredbånd med minst 100 Mbps, og dette bør ha tilnærmet full dekning (98%). For å få til dette må regjeringen doble den statlige støtten til bredbåndsutbygging fra 2021.

En robust digital infrastruktur forutsetter en redundans som i praksis bare kan tilfredsstilles gjennom mangfold på operatørsiden og minimum to fysisk adskilte nett i Norge. I tillegg er det vanskelig å spå om fremtiden. Det er i dag flere ulike teknologiløsninger, enten det er mobil, fiber eller bruk av satellitter. Staten må være tydelig på rammer og ytelseskrav, men med en teknologinøytral tilnærming som støtter viktige innovasjonsprosesser.

Bærekraftsmål 10: Mindre ulikhet

Den norske modellen der arbeidslivets parter samarbeider med myndighetene om vilkårene i arbeidslivet, har vist seg som et godt virkemiddel for å hindre ulikhet. Høy fagorganisering har tradisjonelt vært et nordisk fenomen. Blant OECD-landene er det bare Belgia (50%) som kan måle seg med de nordiske landene. Norge (49%) har imidlertid kommet svært langt bak våre naboland Island (92%), Danmark (67%), Sverige 65%) og Finland 60%).

Det er derfor grunn til å være bekymret når organisasjonsgraden går stadig nedover, og nå ligger på 49 prosent. Vi mener derfor at det er viktig å se nærmere på årsakene til den synkende organisasjonsgraden, og hvilke effekter en lav organisasjonsgrad kan ha for ulikhet i Norge.

Megatrender som globalisering, urbanisering og digitalisering kan også gjøre utslag på den norske modellen og den relativt sett lave grad av ulikhet som vi nyter godt av i Norge. Vi mener derfor at det er viktig med en overordnet gjennomgang av lover og regler slik at de er tilpasset de store megatrendene, samtidig som vårt regime med skatter og avgifter fortsetter å fremme mindre ulikhet og økt bærekraft.

Å oppleve trygghet og bekjempe diskriminering er viktig for mange av våre medlemsbedrifter. Som eksempel: Kollektivselskapene arbeider for tilrettelegging av transportterminaler, spesielt for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Bærekraftsmål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

11.4 Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv

Norge har i dag åtte steder på UNESCOs liste over verdens kultur- og naturarv. Tre av disse har verdensarvsenter som er medlem i Samfunnsbedriftene. Det er behov for en bedre koordinering i regjering i arbeidet med å sikre kompetanse og økonomi til våre verdensarvsteder. Ansvarer må koordineres og følges opp av regjeringen slik at målsettingene blir nådd, og at vår unike verdensarv blir ivaretatt for fremtidige generasjoner. Økonomisk støtte til dette arbeidet er derfor helt avgjørende for å innfri Norges ansvar.

Vi viser til Stortingsmelding 35 (2012-13) – «Framtid med fotfeste», der det står at «*De norske verdensarvområdene skal utvikles som fyrtårn for den beste praksisen innen natur- og kulturminneforvaltning når det gjelder tilstand, forvaltning og formell beskyttelse*».

11.6 Redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet, med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi

Som nevnt under bærekraftsmål 6.3 bør det gjøres endringer i forurensningsloven som sikrer at likt avfall havner i samme, effektive strømmer for innsamling og behandling. Det vil også sikre trygge boområder med ren luft ved å la kommunene utvikle effektiv infrastruktur for all avfallstransport, og ikke bare for avfallet kommunen har ansvar for.

Nye bolig- og næringsområder, som potensielt kan bli kollektive knutepunkter, må utformes for å hindre negativ påvirkning av luftkvaliteten. Vi ber regjeringen sørge for at plan- og bygningsloven ivaretar dette, slik at kommuner som åpner for nye bydeler sørger for fremtidig klimanøytral mobilitet.

11.7 Tilgang på trygge, inkluderende og tilgjengelige grøntområder og offentlige rom

Friluftsrådene har en viktig rolle i å fremme friluftslivets interesser og sikre at grønne områder ivaretas for fremtiden. Dette gjelder både aktiviteter og sikring av friluftsområder. Friluftsrådene bør styrkes slik at de i enda større grad kan fremme tilrettelegging for friluftsliv med opplevelse av natur og kulturminner for alle.

11.B Integrert politikk

I tillegg til endringer i forurensningsloven som er nevnt under bærekraftsmål 6.3 og 11.6, er det behov for en gjennomgang av statsstøtteregulverket for å sikre at lokalt oppståtte ressurser kan samles inn og utnyttes bærekraftig. Lokalsamfunn må kunne bruke nærhetsprinsippet for å utnytte ressursene i bioavfall, restavfall og annet avfall som kan gjenvinnes i sirkulære verdikjeder både lokalt og regionalt.

Bærekraftsmål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

12.4 Mer miljøvennlig forvaltning av alle typer avfall

Våre medlemmer i avfallsbransjen jobber hver dag for å nyttiggjøre det avfallet de får inn. For at de skal kunne fortsette å bidra opp mot måloppnåelsen trenger vi tiltak som stimulerer hele den sirkulære verdikjeden, blant annet et strengere produsentansvar som ble nevnt under bærekraftsmål 3.9, krav om bruk av utsorterte materialer der det lar seg gjøre, og krav om ombruk og resirkulerte materialer i offentlige anskaffelser.

12.5 Redusere avfallsmengden betydelig

Også dette punktet krever oppmerksomhet rundt produsentansvarsordningene som er nevnt under bærekraftsmål 3.9 og 12.4. Det er behov for å endre ordningene for å avklare roller og ansvar, finansiering av kostnader og en understreking av prinsippet om at forurensere skal betale. Tydelige produsentansvarsordninger vil bidra til mer effektive strømmer av avfall og økt materialgjenvinning.

80 prosent av et produkts miljøbelastning blir avgjort i designfasen – altså i den fasen hvor produsenten har all makt. Ved å stille strengere krav til materialene som brukes, og ved å gi produsentene et tydelig ansvar for produktene i hele dets levetid – også når det blir avfall – vil produsentene få sterke insentiver til bedre forretningsmodeller, materialvalg, ombruk,

reparerbarhet og gjenvinnbarhet. Det vil også føre til at kommuner kan bruke selvkostregelverket på det som innbyggeren skal betale, og unngå kryssubsidiering av avfall som omfattes av produsentansvar.

Det er viktig at alle ordningene følger samme prinsipper for å skape like rammer for produsentene.

Vi mener det er viktig å innføre et materialregister for avfall som omfattes av produsentansvarsordningen. Dette vil sikre rettfærdige og effektive ordninger som gir like rammer for produsentene.

Produksjon og forbruk av klær og tekstiler står for 80 prosent av den totale klima- og miljøbelastningen fra den globale industrien. Produksjonen er hovedsakelig utenfor Norge, og nordmenns forbruk blir derfor ikke synlig i klimaregnskapet. Importører som forsøker å redusere miljøbelastningene blir heller ikke belønnet. Samfunnsbedriftene mener at produsentansvaret også her vil være et virkemiddel for å dreie forbruk og produksjon i ønsket retning. Det vil på lengre sikt også gjelde avfallshåndtering.

Bærekraftsmål 13: Stoppe klimaendringene

13.3 Tiltak mot klimaendringer i planlegging på nasjonalt nivå

Samfunnsbedriftene mener regjeringen må legge til rette for verifiserbar og objektiv informasjon på klimaområdet. Dette inkluderer å innarbeide evaluering av klimaeffekter som del av konsesjonsprosesser på energiområdet.

Vi ser at klimaeffekter i stadig større grad påberopes som bærende argument i energi- og utbyggingsprosjekter. Særlig er dette tydelig der det er interessekonflikter knyttet til naturinngrep og/eller større offentlige støtteordninger. I dag ser vi at dokumentasjon for disse effektene i liten grad er styrt eller verifisert av myndighetene, men avhengig av aktørenes egne beregninger. Disse bygger ofte på ulike grunnlagsdata og metoder, og kan derfor avvike fra hverandre.

Den neste NTP skal gjelde for 2022-2033. Siden transportsektoren i Norge må redusere utslippene med over 50 prosent av utslippene i ikke-kvotepliktig sektor, betyr det at denne planen vil være helt avgjørende for å nå målene i Parisavtalen. Da må det innføres tydelig klimaplaner og klimaregnskap for alle prosjekter og tiltak i NTP. I tillegg må prinsippet om at forurensere betaler integreres i planen. I dette ligger innføring av veipricing som virkemiddel, sammen med tilskudd til godsoverføring, effektive havner og havnesamarbeid.

På samme måte som Finansdepartementet i dag har tydelige metoder og grunnlag for finansielle analyser i offentlige søknader og prosesser, er det behov for at ett departement får ansvar for å utarbeide standard metoder og grunnlag til bruk på klimaområdet.

Forbrukere må i større grad få vite hva et produkt inneholder, mulighet for reparasjon, gjenvinnbarhet og hvor det skal kastes når det blir avfall. Man må øke enkeltpersoners mulighet til klimavennlige valg ved bedre merkeordninger for miljøbelastning på produkter. På systemnivå må det innføres substitusjonsplikt for miljøskadelig produktinnhold der dette er mulig. Krav til

reparasjon og tilhørende støtte til reparasjonsvirksomheter gir enkeltpersoner reell makt på eget klima-fotavtrykk.

Bærekraftsmål 14: Livet i havet

14.1 Forhindre alle former for havforurensning

Betydelige mengder plast og andre forurensende materialer forsvinner hvert år ut i havet. Havnene har en viktig rolle på dette området, siden de skal legge til rette for at avfall fra skip kommer i havn og blir håndtert på en trygg og skikkelig måte. Vi ser imidlertid et behov for at myndighetene ser nærmere på hvordan dette regimet fungerer i praksis, for eksempel ved godkjenning av avfallsplaner i havnene.

I tillegg henter fiskere og andre betydelige mengder avfall opp fra havbunnen, og dette skal kunne leveres i havnene for videre håndtering. Ordninger som "Fishing for Litter" er viktige for å få et velfungerende system for håndtering av dette avfallet, og myndighetene bør vurderes å utvide ordningene til flere havner enn de som er med i dag.

Tiltak mot forsøpling må ikke begrenses til marin forsøpling, men også omfatte forsøpling på land, i vassdrag og sjøer. Der det finnes produsentansvar må også dette innrettes på en måte som gir produsentene insentiver til å unngå forsøpling av egne produkter, enten det skjer i naturen eller i avløpssystemer. Finansiering av opprydning kan være et slikt tiltak.

14.7 Bærekraftig bruk av havets ressurser

Norge bør utvikle og eksportere kunnskap og forskning om verdikjeder for matavfall og annet bioavfall som kan bli fiskefôr. Det kan utnytte lokale ressurser og begrense produksjon og transport av soya fra Sør-Amerika.

Bærekraftsmål 15: Livet på land

15.4 Bevare økosystemer i fjellområder slik at de skal bli bedre i stand til å bidra til en bærekraftig utvikling

Friluftslivet handler i stor grad om naturopplevelser og dermed også alt det levende som omgir oss både på land og under vann. Samfunnsbedriftene ber regjeringen bidra til og koordinere ulike former for oppryddingsarbeid. Prosjektene knyttet til marin forsøpling jobber konkret med å bevare livet både på land, i og under vann. Friluftsrådene jobber for å redusere utslipp og forsøpling. Informasjonsarbeid som gir befolkningen økt forståelse er spesielt viktig. Ved tilrettelegging for friluftsliv må vi sørge for at dette blir gjort så naturvennlig som mulig, og ifølge veiledere og regelverk.

Samfunnsbedriftene ber regjeringen etablere et eget program for styrking av arbeidet med økosystemene på land, der blant annet friluftsrådene og naturparkene involveres med sin sterke lokale forankring og kompetanse.

Bærekraftsmål 17: Samarbeid for å nå målene

17.14 Oppnå en mer samstemt og helhetlig politikk for bærekraftig utvikling

Vi viser til bærekraftsmål 6.3, hvor vi etterlyser at norske lover og regler harmoniseres med EU, blant annet for at forurensningsloven i enda større grad skal bidra til effektive innsamlings- og behandlingsløsninger. Det kan også være behov for en større gjennomgang for å se om det er andre områder av det norske regelverket som kan harmoniseres med EUs bærekraftinitiativer.

17.17 Velfungerende partnerskap

Samfunnsbedriftene har tett samarbeid med mange ulike aktører, blant annet WWF og UN Global Compact Norge.

FNs bærekraftsmål pryder hele baksiden av vår trykte strategiplan, og disse målene er til inspirasjon og en rettesnor for alt vi foretar oss. Samfunnsbedriftene er derfor svært interessert i å bidra mer, og stiller mer enn gjerne til oppfølgende møter, arbeidsgrupper eller forpliktende samarbeid for at Norge i størst mulig grad når bærekraftsmålene

Med vennlig hilsen

Øivind Brevik
Administrerende direktør